

**Список літератури**

1. Амоша А. И. Комплексное освоение угольных месторождений Донецкой области: монография / А. И. Амоша, В. И. Логвиненко, В. Г. Гринев. – Донецк: НАН Украины; Ин-т экономики пром-ти, 2007. – 216 с.
2. Поважний О. С. Інвестування / О. С. Поважний. – Донецьк: ДонДУУ, 2006. – 103 с.
3. Поважний С. Ф. Виробничий менеджмент / С. Ф. Поважний. – Донецьк: ДонДУУ, 2008. – 345 с.
4. Булеев И. П. Трансформация общества и экономика: опыт и перспективы: монография / И. П. Булеев. – Донецк: НАН Украины; Ин-т экономики пром-ти, 2006. – 336 с.
5. Статистичний щорічник Донецької області за 2011 рік // Державний комітет статистики України, Головне управління статистики у Донецькій області. – Донецьк, 2012. – 511 с.
6. Чепурницкий В. С. Исследование операций на основе стандартных программ / В. С. Чепурницкий, А. В. Чесноков. – М.: Московский горный университет, 2002. – 121 с.
7. Портер М. Конкурентное преимущество: как достичь высокого результата и обеспечить его устойчивость / М. Портер; пер. с англ. – СПб.: Альпина Бизнес Букс, 2005. – 123 с.

УДК 658.114

**ІНВЕСТИЦІЙНА СТРАТЕГІЯ В УПРАВЛІННІ РОЗВИТКОМ  
МАШИНОБУДІВНОЇ ГАЛУЗІ****Зайцева І. Ю.,***д.е.н., зав. кафедри «Фінанси»**Української державної академії залізничного транспорту***Савченко М. С.,***магістр кафедри «Фінанси»*

*Стаття присвячена питанням, пов'язаним з розвитком науково-теоретичних положень, розробкою та обґрунтуванням методичних і практичних рекомендацій з формування інвестиційної стратегії виробничого підприємства машинобудівної галузі в контексті реалізації стратегії розвитку.*

**Ключові слова:** *інвестиційна стратегія підприємства, розвиток, інноваційно-інвестиційний потенціал підприємства, стратегія збалансованого сталого розвитку.*

*Статья посвящена вопросам, связанным с развитием научно-теоретических положений, разработкой и обоснованием методических и практических рекомендаций по формированию инвестиционной стратегии производственного предприятия в контексте реализации стратегии развития.*

**Ключевые слова:** *инвестиционная стратегия предприятия, инновационно-инвестиционный потенциал предприятия, развитие, стратегия сбалансированного устойчивого развития.*

*This article is devoted to issues related to the development of scientific and theoretical principles, development and justification of methodological and practical advice on forming investment strategy of industrial enterprises in the context of development strategies.*

**Key words:** *investment strategy of the enterprise, innovation and investment potential enterprise, strategy sustainable sustainable development.*

*Постановка проблеми та її зв'язок з науковими і практичними завданнями.* Управління інвестиційними процесами розглядається науковцями як з макроекономічних позицій – для забезпечення структурних змін в національній економіці, які б підвищувати її загальну ефективність, так і з позицій окремих суб'єктів господарювання – як джерела їх економічного зростання. Однак очевидно, що рішення повинні лежати не лише в площині формування макроекономічних регуляторів інвестиційних процесів, які б спонтанно забезпечували надходження інвестицій у перспективні сегменти ринку. Потребують вирішення і питання формування ефективної інвестиційної стратегії підприємств як самостійних суб'єктів господарювання. Причому інвестиційну стратегію підприємств важливо розглядати не лише у контексті вибору найбільш вигідного вкладення вільного капіталу в альтернативні інвестиційні проекти, які можуть реалізуватися іншими суб'єктами ринку (портфельні чи прямі інвестиції), а й у контексті розвитку власного бізнесу, що актуалізує дослідження питань підвищення ефективності обґрунтування стратегічних інвестиційних рішень.

*Аналіз останніх досліджень і публікацій, виокремлення невирішених частин загальної проблеми.* Розробленням теоретичних, методичних і практичних основ формування стратегії розвитку підприємств займаються багато зарубіжних і вітчизняних вчених, зокрема, С. Александров, Н. Алексеев, Н. Афанасьєв, А. Томпсон, А. Фісун [1-5] та інші. У сфері інвестиційного забезпечення розвитку суб'єктів господарювання в перехідній економіці значний науковий доробок мають такі вітчизняні і російські вчені, як В. Бочаров, А. Пересада, О. Ястремська [6-8] та інші. Проте залишаються ще недостатньо опрацьованими питання інвестиційного забезпечення сталого й збалансованого розвитку виробничих підприємств, особливо тих, які виготовляють складну технічну продукцію, чийі характеристики під впливом НТП доволі швидко втрачають конкурентоспроможність. Необхідність поглиблення теоретико-методичних напрацювань у сфері стратегічного управління інвестиційною діяльністю в контексті стратегії розвитку підприємств машинобудівної галузі.

*Метою даної статті є обґрунтування теоретичних положень, методичних підходів і розробка прикладних рекомендацій для формування інвестиційної стратегії машинобудівного підприємства в контексті стратегії його розвитку.*

*Виклад основного матеріалу дослідження.* Зважаючи на роль і важливість досліджень за визначеними напрямками інвестиційної стратегії підприємства, у статті ми розглянемо «інноваційно-інвестиційний потенціал підприємства» та «стратегію збалансованого сталого розвитку» машинобудівної галузі в Україні.

Реалізація завдань розвитку доволі часто потребує значних інвестицій, що дає підстави говорити про необхідність усебічного обґрунтування векторів і темпів розвитку для уникнення надмірного інвестиційного ризику і мінімізації інвестиційних потреб. Разом з тим, усвідомлений вибір неможливий без розуміння сутності розвитку як процесу.

Аналіз поглядів на сутність поняття «розвиток» показує, що у них здебільшого акцентується на трьох взаємопов'язаних процесах: зміні, зростання та поліпшення [3, с. 96-97]. Ці процеси описуються науковцями по-різному; критичний аналіз наявних трактувань дав змогу нам подати їх зміст наступним чином [9].

Розвиток як процес змін відбувається під впливом реалізації політики певної світоглядної спрямованості. На макрорівні він проявляється у структурних змінах в господарському комплексі країни, зміні структури і функцій інституційного середовища, підходів до використання ресурсів тощо. На мікрорівні це може проявлятися у зміні стилю і методів управління, організаційному перепроектуванні тощо. Такі зміни проектується для підвищення адаптивних властивостей системи з метою поліпшення її функціонування, але їх реалізація не завжди забезпечує досягнення поставлених цілей [10].

Розвиток як процес зростання характеризується збільшенням кількісних параметрів об'єкта. На макрорівні це проявляється у підвищенні результативності виробничих процесів, збільшенні обсягів ВВП, підвищенні рівня доходів на душу населення тощо; на мікрорівні – у збільшенні обсягу валових доходів і прибутку, що досягається нарощуванням масштабів виробництва, поліпшенням якісних параметрів готової продукції, покращенням збутової політики тощо. При цьому, як справедливо зауважує В. Винокуров, доцільно говорити про якість зростання, яке відображає ступінь втілення ресурсів у результати діяльності, а також структуру ресурсів і способи їх комбінування і залежить від якості управління на всіх рівнях управлінської ієрархії [11].

Розвиток як поліпшення розглядається здебільшого у соціальному контексті. На макрорівні це означає забезпечення кращих можливостей задоволення потреб суспільства у поліпшенні якості свого життя. На мікрорівні – це утвердження політики рівних можливостей для всіх учасників підприємницької структури, що сприяє зміцненню їх лояльності, підвищенню рівня згуртованості, мотивує до реалізації власних здібностей тощо.

На наш погляд, якщо перші дві характеристики розвитку можна прийняти беззастережно, то остання є доволі дискусійною. Видається більш реальним розглядати процес поліпшення стану соціально-економічних систем у контексті збільшення їх стійкості, тобто здатності ефективно протистояти зовнішнім загрозам, використовувати нові можливості для зростання. Інша справа, що це можливо за взаємовигідної співпраці всіх елементів системи, яка продукує організаційну синергію.

В кінцевому підсумку будь-які цілеспрямовані зміни у соціально-економічних системах здійснюються з метою поліпшення взаємодії їх

структурних елементів для реалізації завдань зростання, що і повинно передусім відображатися у стратегії їх розвитку, яка має бути збалансованою. Звідси стратегією збалансованого сталого розвитку підприємства пропонуємо розуміти як довгострокову модель його діяльності, що розробляється для досягнення стратегічних цілей на основі систематичних, обґрунтовано-взаємоузгоджених якісних змін у бізнес-системі, що сприяє вдосконаленню здійснюваних процесів, забезпечує нарощування підприємством конкурентних переваг і зміцнення ринкових позицій. У процесі формування стратегії збалансованого сталого розвитку потрібно здійснити вибір, який дає змогу підприємству не просто використовувати наявні можливості, а концентрувати ресурси для розв'язання пріоритетних задач, що забезпечуватимуть довгострокові переваги підприємства у чітко визначених та економічно вигідних напрямках. Можна стверджувати, що управління збалансованим розвитком підприємства здійснюється для збільшення потенціалу його кількісного зростання, що, в свою чергу, забезпечує поліпшення характеристик існування соціальної компоненти, завдяки чому накопичується потенціал для нових якісних змін.

Інвестиційна стратегія підприємства, на думку автора, – це процес формування довгострокових цілей інвестиційної діяльності та вибір найбільш ефективних шляхів їх досягнення на базі прогнозування умов проведення цієї діяльності, кон'юнктури інвестиційного ринку як у цілому, так і на окремих його сегментах.

Інвестиційна стратегія, на наш погляд, являє собою комплексний план дій, складений на основі вибору найбільш вигідних, з економічної точки зору, інвестиційних рішень, реалізація яких забезпечуватиме розвиток тих елементів бізнес-системи, які сприятимуть нарощуванню конкурентних переваг і зміцненню ринкових позицій підприємства.

Цілком очевидно, що формування інвестиційної стратегії потребує відповідного інструментарію, який має аргументувати вибір інвестиційних рішень. Наведені вище принципи формування інвестиційної стратегії вказують, що такий інструментарій потрібен для релевантної оцінки:

- інституційного середовища підприємства (внутрішнього і зовнішнього), яке детермінує інвестиційні ризики, впливає на вартість інвестицій і здійсненість інвестиційних рішень;
- фінансово-економічного стану підприємства (обмежує відбір проектів наявними ресурсними можливостями);
- інноваційно-інвестиційного потенціалу підприємства (дає змогу оцінити можливість збільшення інноваційності реальних проектів, що входять до складу інвестиційного портфеля);
- кон'юнктури ринку товарів та послуг – окреслює коло перспективних напрямів інвестування і впливає на формування інвестиційного портфеля.

Критичний аналіз термінології, використовуваної в цитованих та інших наукових джерелах, дає підстави стверджувати, що науковці, як правило, вживають термін «інвестиційний потенціал» в контексті ресурсного (інвестиційного) забезпечення стратегічних завдань, не акцентуючи уваги на

необхідності першочергового інвестування коштів в інноваційні проекти, які б забезпечували розвиток підприємства. Водночас, поряд із терміном «інвестиційний потенціал» у науковій літературі (наприклад, у О. Ястремської [8] доволі близько у змістовому сенсі використовується термін «готовність підприємства до розвитку», який акцентує інноваційні пріоритети інвестиційних проектів (даний термін розглядається автором стосовно готовності підприємства до реалізації інвестиційних проектів). О. Ястремська підкреслює, що «...готовність дозволяє визначити можливість підприємства здійснити стратегічні організаційні перетворення, не погіршуючи економічної ефективності його функціонування» [8, с. 86]. Вона рекомендує оцінювати рівень готовності підприємства до реалізації інвестиційного проекту як функцію від рівня організації виробництва (В), рівня підготовки виробництва (ПВ), праці (П), управління (У), ефективності використання ресурсів (ЕР) та фінансування розвитку (ФР):

$$Г = f ( В , ПВ , П , У , ЕР , ФР ) , \quad (1.1)$$

Де  $В, ПВ, П, У, ЕР, ФР$  – вектори, що складаються з відповідного набору показників.

Множина показників, якими можна охарактеризувати кожен складову готовності підприємства до реалізації інвестиційного проекту, охоплює організаційні аспекти готовності (організації виробництва, праці та управління) та економічні (ефективність досягнутих економічних результатів і спрямованість фінансових витрат). При цьому авторка справедливо зазначає, що завданням оцінки готовності підприємства до інвестування є вибір таких значень параметрів, які зможуть забезпечити максимальну ефективність впровадження пропозицій інвестиційних проектів [8].

Погоджуючись загальною із запропонованою О. Ястремською моделлю, вважаємо за доцільне зауважити, що вона охоплює занадто велику множину показників, що ускладнює практичне використання моделі. До того ж введені до неї показники подаються як такі, що характеризують здатність підприємства до реалізації інвестиційного проекту.

На наш погляд, для реалізації завдань розвитку важливо дати узагальнену оцінку здатності підприємства реалізувати власний інноваційний потенціал, що залежить від його фінансового стану, оскільки це впливає на можливості менеджменту залучати інвестиційні ресурси. Тому вважаємо, що доцільно об'єднати поняття «інноваційний» та «інвестиційний» потенціал, підкреслюючи цим те, що саме їх тісний зв'язок може забезпечувати збалансований розвиток підприємства.

Як інноваційно-інвестиційний потенціал підприємства пропонуємо розуміти його здатність створювати/залучати новачки і забезпечувати їх впровадження необхідними інвестиційними ресурсами в терміни, достатні для розгортання нового конкурентного напрямку розвитку.

У такому трактуванні даної категорії підкреслюється здатність менеджменту підприємства своєчасно розпізнавати ринковий потенціал тих чи інших інновацій (які можуть бути продуктом власного науково-технічного пошуку або виявлені у ході моніторингу ринку інновацій і придбані як

нематеріальний актив) і виводити їх на ринок у такі терміни, які дозволяють максимально (з погляду економічної віддачі) використати закладені в інновації конкурентні переваги. Для цього підприємство повинно бути спроможним акумулювати у стислі терміни необхідні ресурси (як власні, так і залучені), обираючи оптимальне (з погляду ціни капіталу) їх співвідношення.

*Висновки.* Практична реалізація сукупності сформованих науково-теоретичних положень і методичних рекомендацій щодо вдосконалення процесу формування інвестиційної стратегії сприятиме підвищенню ефективності інвестиційних рішень і збільшенню потенціалу розвитку вітчизняних машинобудівних підприємств та стати основою для проведення подальших досліджень у цій галузі.

### Список літератури

1. Александров С. Технология управления стратегическим развитием С. Александров, П. Фадеев. – 2007 [Електроний ресурс]. – Режим доступу: [www.intelpart.com](http://www.intelpart.com)
2. Алексеев Н. Рутинность, время и неопределенность в стратегиях управления изменениями / Н. Алексеев // Проблемы теории и практики управления. – 2004. – № 6. – С. 63–68.
3. Афанасьев Н. В. Управление развитием предприятия: монография / Н. В. Афанасьев, В. Д. Рогожин, В. И. Рудыка. – Х.: ИНЖЭК, 2003. – 184 с.
4. Томпсон А. А. Стратегический менеджмент. Искусство разработки и реализации стратегии / А. А. Томпсон, А. Дж. Стрикленд; пер. с англ. – М.: Банки и биржи; ЮНИТИ, 1998. – 576 с.
5. Фісун А. О. Роль функції інвестування інновації в економічному зростанні / А. О. Фісун // Фінанси України. – 2007. – № 6. – С. 46–55.
6. Бочаров В. В. Корпоративные финансы / В. В. Бочаров, В. Е. Леонтьев. – СПб.: Питер, 2004. – 592 с.
7. Пересада А. А. Управління інвестиційним процесом: монографія / А. А. Пересада. – К.: Лібра, 2002. – 472 с.
8. Ястремська О. М. Стратегічне управління інвестиційною діяльністю підприємства: навчальний посібник / О. М. Ястремська. – Х.: ХНЕУ, 2006. – 192 с.
9. Стадник В. В. Інноваційно-інвестиційні стратегії в управлінні ринковою вартістю підприємства: монографія / В. В. Стадник, Є. М. Рудніченко, Т. С. Томалія, Н. І. Непогодіна. – Хмельницький: ХНУ, 2008. – 302 с.
10. Филиппов Ю. В. Основы развития местного хозяйства / Ю. В. Филиппов, Т. Т. Авдеева. – М.: Дело, 2000. – 264 с.
11. Винокуров В. А. Качество менеджмента – основа современной парадигмы / В. А. Винокуров // Менеджмент в России и за рубежом. – 2006. – № 6. – С. 9–19.